

Ogólnopolski Zjazd Rodzin Jeńców Wojennych Warszawa, 16 listopada 2018 r.

W roku obchodów 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości nie mogło zabraknąć spotkania z rodzinami polskich jeńców wojennych, którego idea zainicjowana przez Centralne Muzeum Jeńców Wojennych (CMJW) w 2016 r. dociera do coraz większego grona osób. Do tej pory zjazdy te były adresowane do rodzin polskich jeńców oflagów II D Gross Born (Borne Sulinowo) oraz VII A Murnau. Tegoroczne spotkanie zostało rozszerzone o rodziny polskich żołnierzy w niewoli niemieckiej i radzieckiej. Aby sprostać temu zadaniu i móc zaprosić wszystkich zainteresowanych udziałem w tegorocznym przedsięwzięciu Muzeum podjęło ambitną próbę zorganizowania ogólnopolskiego zjazdu w Warszawie, który odbył się 16 listopada w Warszawie. Rozpoczął się on mszą świętą, odprawioną w intencji żołnierzy-jeńców wojennych w Katedrze Polowej Wojska Polskiego (WP). Stamtąd uczestnicy przeszli do sali konferencyjnej Muzeum Ordynariatu WP, gdzie spotkanie oficjalnie otworzyła, witając licznie przybyłych gości dr Violetta Rezler-Wasielewska, Dyrektor CMJW. Swoje wystąpienie rozpoczęła od wyjaśnienia jak pamięć komunikacyjna – rodzinna, międzypokoleniowa, finalizuje swą zmianę w pamięć kulturową – społeczną. Podkreśliła, że to od nas będzie zależało czy i jak będzie ona przekazywana dalej. Zwróciła uwagę, że odpowiedzialne za kultywowanie tej pamięci są nie tylko rodziny jeńców, ale również instytucje kultury takie, jak CMJW i Muzeum Katyńskie w Warszawie, które do tego celu zostały powołane. Zwróciła uwagę, że ze względu na fakt, iż rodziny żołnierzy przetrzymywanych w niewoli niemieckiej są najmniej zorganizowane, dlatego to głównie do tego środowiska są one adresowane. W dalszej części przedstawiła placówkę, akcentując, że to instytucja kulturalna, która od ponad 50 lat zajmuje się gromadzeniem pamiętek i badaniem losów jeńców wojennych w dwóch systemach wojennych.

Na koniec Dyrektor Muzeum złożyła podziękowania Sławomirowi Frątczakowi, kierownikowi Muzeum Katyńskiego, za wsparcie udzielone naszej placówce w realizacji tego przedsięwzięcia oraz ks. Józefowi Guzdkowi, biskupowi Polowemu Wojska Polskiego i ppłk. Mariuszowi Tołwińskiemu, proboszczowi Katedry Polowej w Warszawie. Podziękowała za przybycie przedstawicielom rodzin katyńskich, woldenberczyków oraz stowarzyszeń, które dbają o pamięć jeńców wojennych, w tym Związkowi Oficerów Rezerwy oraz osobom ściśle związanym z Muzeum, prof. dr hab. Danucie Kisielewicz i dr Iwonie Konopnickiej, Stowarzyszeniu Przyjaciół CMJW. W dalszej części głos zabrali ks. por. Daniel Piejko, reprezentujący gen. bryg. dr. Józefa Guzdka, Biskupa Polowego Wojska Polskiego, a także proboszcza Katedry ks. płk. Mariusza Tołwińskiego oraz Sławomir Frątczak, którzy przywitani gości i otworzyli seminarium popularnonaukowe.

Paulina Florianowicz, Dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, reprezentująca Ministra prof. dr. hab. Piotra Glišńskiego, w swoim wystąpieniu, nawiązując do perspektywy jenieckiej przywołała własne historie rodzinne, wskazując na swoich bliskich, którzy przebywali w różnych obozach jenieckich.

Jako pierwszy referat wprowadzający pt. „Gdy o człowieku zaczyna mówić rzecz...” wygłosił prof. dr. hab. Marcin Kula, historyk i socjolog, syn Witolda Kuli, także wybitnego historyka, a ponadto jeńca Wehrmachtu. W centrum interesujących rozważań prof. M. Kuli znalazły się przedmioty i rola, jaką odgrywają w podtrzymywaniu pamięci rodzinnej i zbiorowej o ludziach i wydarzeniach historycznych. Pan Profesor wymienił wiele przykładów przedmiotów, w tym także osobiste, związane z niewolą jego ojca.

Kolejnym, niezwykle interesującym punktem programu była ciekawa rozmowa o najnowszym wydawnictwie Muzeum pt. *Niewola i nadzieja. Korespondencja wojenna Andrzeja i Krystyny Mystkowskich*. Prowadzili ją: prof. dr. hab. Anna Matuchniak-Mystkowska, Jan Mystkowski i dr Piotr Stanek, autorzy opracowania oraz jej recenzenci: prof. D. Kisielewicz i dr hab. Wojciech Pawlik. Zaprezentowali oni wydawnictwo z perspektywy rodzinnej, historycznej i socjologicznej, zwracając uwagę na walor poznawczy źródła, jakim jest korespondencja wojenna. Starannie wybrane z książki przykłady odczytali dr Anna Wickiewicz i dr P. Stanek.

Z kolei Marta Tarabuła w swoim wystąpieniu „Dla Dziadka – Izba Pamięci gen. Zygmunta Piaseckiego w Ryczowie” przypomniała nietuzinkową postać swojego dziadka. Rozpoczęła od zaprezentowania sylwetki generała, dowódcy 7. Pułku Ułanów im. gen. Kazimierza Sosnkowskiego a potem Krakowskiej Brygady Kawalerii. Generał bryg. Z. Piasecki był jedynym kawalerzystą II RP trzykrotnie odznaczonym Orderem Virtuti Militari. W dalszej części zaprezentowała izbę pamięci, powstałą w 2014 r., gdzie odtworzono gabinet generała, z zaprojektowanymi przez niego unikatowymi meblami i przedmiotami codziennego użytku oraz kolekcją akwarel jego autorstwa. Jak podkreśliła, do wyjątkowo cennych przedmiotów należą fotografie i zachowane dokumenty, ukazujące szlak bojowy gen. Z. Piaseckiego. Marta Tarabuła omówiła także działalność Fundacji Pałac w Ryczowie, której celem jest m.in. pielęgnowanie pamięci o generale.

Dwa ostatnie referaty wygłosili pracownicy Muzeum. Elżbieta Góra, kierownik Działu Zbiorów i Konserwacji na początku swojego wystąpienia pokrótce omówiła zbiory Muzeum. Obecnie liczą one 15 tys. artefaktów. Są to przede wszystkim przedmioty użytkowe, które wraz z pojmanymi żołnierzami trafiły do obozów jenieckich, oraz te, które zostały w nich przez jeńców wytworzone. Dość liczną grupę obiektów stanowią te dokumentujące życie żołnierzy przetrzymywanych w czasie II wojny światowej w obozach internowania. Elżbieta Góra podkreśliła, że dla darczyńcy często jest to niełatwa decyzja, z którą musi się on zmierzyć. Aby mu ją ułatwić, od kilku lat Muzeum proponuje wszystkim donatorom unikatowe

albumy, zawierające wykaz przekazywanych obiektów oraz ich cyfrowe odwzorowania. W dalszej części swojego wystąpienia omówiła kilka przykładów działań podejmowanych w celu upowszechniania zbiorów. Jako przykład podała historię zbioru korespondencji wojennej Haliny Burówny, której donatorem był jej syn, obecny na zjeździe Pan Michał Żero. Należała ona do grona tzw. „mateczek wojennych”, kobiet mocno zaangażowanych w udzielanie pomocy humanitarnej grupie polskich żołnierzy, którzy w czasie II wojny światowej trafili do niewoli niemieckiej. Historia H. Burówny oraz jej korespondencja, na którą składa się 250 listów i kart pocztowych została szeroko opracowana i opublikowana na łamach „Łambinowickiego Rocznika Muzealnego”. Na zakończenie pokazała dobre praktyki postępowania z pamiątkami, pozostającymi w domowych archiwach, zachęcając zebranych do nabycia teczek bezkwasowych, które mogą zabezpieczyć prywatne zbiory gości przed dalszą degradacją.

Wystąpienie Magdaleny Kruk-Kuchcińskiej i Andrzeja Kerna z Sekcji Wizerunku i Komunikacji, zakończyło zasadniczą część konferencji. Oboje zaprezentowali forum internetowe Stacja Integracja – Historie Rodzinne. Historie jenieckich rodzin, uruchomione w dniu seminarium i służące jako platforma wymiany informacji oraz refleksji o losach jeńców II wojny światowej (<http://www.cmjw.pl/stacja-integracja/>).

Seminarium zamknęła dyskusja, którą poprowadziła dr Renata Kobylarz-Buła, zastępca Dyrektora CMJW, podczas której podejmowano różne zagadnienia. Głos zabrał m.in. Wiesław Matejuk, syn jeńca, który oficjalnie w swoim pytaniu skierował prośbę do prof. M. Kuli o opracowanie ponad trzystu listów jenieckich. Z kolei Marcin Łada podkreślił znaczenie i pracę Muzeum na rzecz popularyzacji problematyki jenieckiej. Ostatnią częścią spotkania była wizyta i zwiedzanie Muzeum Katyńskiego.

Partnerzy tegorocznego spotkania to Muzeum Katyńskie. Oddział Martyrologiczny Muzeum WP oraz Ordynariat WP.

Anna Wickiewicz